

Европейската политика за подобряване качеството на земеделската продукция

**Качеството на земеделската
продукция основно изискване за
пазарна реализация и износ**

**Съюз за възстановяване и развитие
Хасково 2022 г.**

Качество на земеделската продукция

Земеделските продукти от растителен и животински произход предназначени за експорт на международните и европейски пазари трябва да отговарят на определени маркетингови стандарти за безопасност и качество. Месото и яйцата, плодовете и зеленчуците трябва да съответстват на определени стандарти - свинското и говеждото месо за износ в ЕС трябва да бъде окачествено по системата за класификация на кланични трупове (S)EUROP.

Утвърдените системи за управление на качеството в търговията с храни (ISO 22000; IFS; BRC) и в хранително вкусовата промишленост (НАССР) изискват от агросектора те да се прилагат редовно в аграрните практики.

Селскостопанските продукти в Европейския съюз сами по себе си отговарят на стандарта за качество, тъй като се произвеждат съгласно законодателните разпоредби на ЕС относно качеството на продуктите, устойчивото производство и критериите, свързани с околната среда и хигиената (кръстосано спазване). Освен това се счита, че чрез отглеждането на селскостопански продукти се съхраняват културните пейзажи на Европа. Ето защо качеството, стандартите и сертификатите са особено важни за реализацията на земеделската продукция.

Качество на земеделската продукция

- Изискванията при износ на български стоки за трети страни се определят от приемащата държава. Всяка държава може да променя своите условия за внос на стоки по всяко време и без предварително уведомление! Информацията за износ се актуализира непрекъснато, но в някои случаи държавите могат да променят своите условия за внос без предупреждение.
- За да сте сигурни в безпроблемното реализиране на Вашият внос в трета държава, е необходимо да направите предварително проучване относно всички изисквания за внос, съвместно с чуждестранните Ви партньори (търговски представители /вносители), които могат да осъществят директен контакт с местните компетентни власти.
- Окончателното одобрение за внос на всеки продукт е предмет на нормативни правила и разпоредби на всяка една държава-вносител, които се прилагат от граничните служители по време на самия внос.

Качество на земеделската продукция

В условията на недостиг на земеделски суровини в национален и глобален мащаб основния проблем на родното земеделие се оказва освен качеството на продукцията и ниския размер на субсидиите, който води до ниската му конкурентоспособност на международните пазари.

Едни от най-конкурентоспособните производители в земеделието са производителите на българска пшеница.

Държавите по света през 2020 и 2021 г. купуваха европейската пшеница в т.ч. и българската с най-бързите темпове досега след лошите реколти на териториите на други големи износители на пшеница.

Износът на зърнени култури

- България е на седмо място по износ на зърно между страните от Европейския съюз. Това сочат данните на Генералната дирекция на ЕС за земеделие и развитие на селските райони (ГД „Агри“).
- През 2021 г. страната са напуснали 1.99 млн. тона зърно, от които 1.4 млн. тона е пшеница. Страната ни е на второ място по износ на царевица с 0.36 млн. тона, като пред нея са само северните ни съседите, но със значително по-голямо количество – 1.96 млн. тона. Румъния е вторият по големина износител на зърно в ЕС и държи 1-вото място по износ на царевица през пазарната 2020-2021 година, приключила на 30 юни. Официалните данни показват, че от там са излезли 3,17 милиона тона пшеница, 1,96 милиона тона царевица и 1,06 милиона тона ечемик.
- Лидер по експорт на зърно е Франция, която е изнесла почти два пъти повече от Румъния, над 11,3 милиона тона, с пазарен дял от над 28%.
- Най-големите вносители от ЕС бяха Йордания, Саудитска Арабия и Ливан. В същото време обаче, европейската зърнена индустрия предупреждава, че ЕС може да стане нетен вносител поради много амбициозни климатични цели.

Износът на зърнени култури

Топ 10 на износителите на зърно от ЕС

- Франция – 11.3 млн. тона (28%)
- Румъния – 6.2 млн. тона (15.5%)
- Германия – 5.8 млн.тона (14.5%)
- Полша – 3.5 млн. тона (8.7%)
- Литва – 3.4 млн.тона (8.5%)
- Латвия – 2.65 млн.тона (6.62)
- България – 1.99 млн.тона (4.97%)
- Белгия – 1.03 млн.тона (2.57)
- Естония – 0.51 млн.тона (1.27%)
- Швеция – 0.49 млн.тона (1.22%)

Износът на зърнени култури

- **Общият износ на пшеница през Варненския порт от началото на юли 2021 г. е 813,5 хил. тона. Това е почти двоен ръст на годишна база, сочат оперативни данни на земеделското министерство, актуални към 24 октомври същата година.**
- **Експортът на ечемик през порта е също значително над отчетения по същото време на предходната година – 81,2%, достигайки 78 332 тона.**
- **При 96,2 хил. тона общият експорт на царевица за зърно през пристанището на Варна от началото на септември 2021 г. до 24 октомври изпреварва този през 2020г. с 45,6%.**
- **За същия период са внесени единствено 3,9 хил. тона царевица.**

Гарантиране безопасността на хранителните и нехранителните продукти

- Европейските търговски вериги налагат специфични изисквания към своите доставчици, за да гарантират безопасността на хранителните и нехранителните продукти, които предлагат. Те се обединяват около общ стандарт **International Food Standard (IFS) Logistic**, който става задължителен за одитиране на всички доставчици с предмет на дейност складиране, транспортиране
- Средната за общността цена за всеки клас месо се определя по скалата: S – super (супер); E - excellent (отлично); U – very good (много добро); R - good (добро); O - fair (средно); P - poor (слабо).
- Доставчиците на хранителни продукти за английските търговски вериги трябва да отговарят на стандарта **British Regal Consortium (BRC)**.
- Тези стандарти надграждат принципите на Hazard Analysis and Critical Control Points (НАССР) - анализ и контрол на критичните точки, което означава, че за да получат IFS или BRC доставчиците задължително трябва да имат работеща система по НАССР, а за BRC се изисква и наличието на сертификация по ISO 9001.

Гарантиране безопасността на хранителните и нехранителните продукти

Големите международни и европейски търговски вериги имат сертификация на общата база на ISO 9000 и/или профилирана система за управление на безопасността и качеството на храните по цялата хранителна верига ISO 22000, която им позволява да:

- поддържат и модернизират управление по безопасността на храните;
- съгласуват методите на контрол с общите законови изисквания за страната;
- фиксират потребителските изисквания за хигиена и качество на храните;
- поддържат ефективни връзки с доставчиците и клиентите;
- тестват самооценката за съответствие.

Гарантиране безопасността на хранителните и нехранителните продукти

В България от 2007 г. всички предприятия от хранително-вкусова промишленост (ХВП) и търговията с храни са задължени да имат въведена НАССР, която да гарантира качество и проследяемост на земеделската продукция по цялата хранителна верига.

Системата **НАССР насочва вниманието на производителите към онези стъпки на протичащите процеси, които имат критично значение за безопасността на произвежданите от тях хранителни продукти.**

Философията на НАССР се основава на профилактика. Системата включва **определяне и наблюдение на критичните точки в процеса на приготвянето и съхраняването на храната**, в които възможността за поява на рискове е най-голяма.

Целта е продуктът да бъде произведен безопасно и да се докаже това. НАССР покрива всички видове потенциални рискове: физични, химични, биологични – без значение дали присъстват по естествен път в храната, дали се дължат на околната среда или са резултат от грешка в производствения процес

Гарантиране безопасността на хранителните и нехранителните продукти

Функционирането на НАССР се нуждае от солидна основа в лицето на въведени и работещи добри производствени практики, които представляват правила за работа свързани с персонал, помещения, съоръжения, суровини, документация, технология и контрол.

В сектора земеделие това са добрите аграрни практики (good agricultural praxes - GAP), които намаляват риска от замърсяване на почвите, водите и произвежданите земеделски продукти.

Земеделските производители, като доставчици на суровини от растителен и животински произход трябва да гарантират безопасността на тези продукти чрез осигуряване на проследяемостта им – изискване наложено от Закона за храните.

Гарантиране безопасността на хранителните и нехранителните продукти

Това налага земеделските производители да внедряват GAP в дейността на стопанствата, като необходима предпоставка за успешно реализиране на произведената земеделска продукция на предприятия от ХВП или на търговски звена. Министерството на земеделието, храните и горите има утвърдени правила за добра земеделска практика регламентиращи употребата и съхранението на азотосъдържащи (органични и минерални) торове и силаж, за предпазване от замърсяване на почвите и водите от нитрати, но те не осигуряват проследяемост на земеделските продукти.

Земеделските производители, браншовите организации и МЗХГ трябва да работят още по-активно за утвърждаване и налагане на GAP в българското земеделие, тъй като, те все още се прилагат незадоволително.

Гарантиране безопасността на хранителните и нехранителните продукти

Пример за успешно прилагане на добри аграрни практики е EurepGAP, която съдържа елементи от други по-малко познати стандарти, като Интегрирано управление на посевите (Integrated Crop Management - ICM) и Интегриран контрол върху вредителите (Integrated Pest Control - IPC), а също и някои от елементите на HACCP.

EurepGAP се прилага от производителите на: плодове и зеленчуци; аквакултури; мляко; месо; сурово кафе, фуражи и др.

Сертификацията по EurepGAP не е задължителна, но повечето търговски звена, млекопреработватели, месопреработватели и консервни предприятия в страните членки на ЕС предпочитат земеделските производители, с които работят да имат сертификат по EurepGAP, защото само така могат да гарантират, че стоките, които предлагат са проверени от полето до трапезата.

Гарантиране безопасността на хранителните и нехранителните продукти

Международните и националните стандарти за биологично земеделие се изграждат на базата на така наречените **“Основни изисквания за биологично земеделие”** или **“минимум стандарти”**, приети от **International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM)** - Международната федерация на движенията за органично земеделие. IFOAM осигурява пазарна гаранция при спазени изисквания за **органично производство**.

Системата Organic Guarantee System (OGS) обединява света на органичното земеделие чрез обща система от стандарти и сертифициране [www.ifoam.org]. Това създава равенството между членуващите организации, акредитирани от IFOAM и проправя пътя към по-търсена и надеждна търговия в органичния бранш, която се ползва с доверието на потребителите.

Гарантиране безопасността на хранителните и нехранителните продукти

ЕС има обща рамка на Общността с правила за биологичното производство, а всеки фермер, който работи по австрийската екологична програма, трябва да спазва изискванията на GAP.

Правилата на ЕС относно производството и етикетирането на биологични продукти са от 2022 г. и са отразени в **Регламент на ЕС № 201/848**.

- Регламентът **разширява обхвата** на съществуващото законодателство относно производството и етикетирането на биологични продукти Регламент (ЕО) № 834/2007), за да се включват продуктите, които са тясно свързани със селското стопанство, например корк, сол, етерични масла, памук или вълна.
- С него се хармонизират правилата, приложими за биологичните оператори в държавите членки на ЕС и в трети държави, чрез въвеждането на системата за съответствие.
- Той опростява достъпа до схемата за малките оператори.
- В него се преразглеждат правилата за биологично производство в областта на животновъдството и се въвеждат изисквания за производство за новите видове, например зайци.

Гарантиране безопасността на хранителните и нехранителните продукти

Докато **нивото на качеството** на земеделските продукти от растителен и животински произход **се детерминира предимно от пазарните механизми**, **гарантирането на безопасността им е основна задача на държавата**. Министерството на земеделието, храните и горите поема основната част от отговорностите в това отношение чрез:

- Закона за ветеринарно медицинската дейност;
- Закона за животновъдството;
- Закона за защита на растенията;
- Закона за съхранение и търговия със зърно;
- Закона за храните и контролните органи като: Националната ветеринарно медицинска служба (НВМС), която осъществява държавен ветеринарно-санитарен контрол (ДВСК) на продукти от животински произход; Националната служба за растителна защита (НСРЗ), осъществяваща контрол на продукти от растителен произход и др.

Гарантиране безопасността на хранителните и нехранителните продукти

Нормативната и институционалната база осигуряват проследяемост и **контрол чрез регистрация, категоризация и удостоверяване произхода на земеделската продукция по цялата хранителна верига (производство на земеделски суровини – преработка – търговия).**

Земеделските производители се регистрират в областните дирекции по земеделие и гори (ОДЗГ), животновъдните ферми се категоризират от НВМС, съхранението и търговията със зърно се контролират от Националната служба по зърното и фуражите (НСЗФ) и др.

За гарантиране на проследяемостта и безопасността **на етикета** на всички фуражи и хранителни продукти задължително трябва да **има информация за вида и състава на продукта, производителя, използваните технологии за производство, начините за съхранение и приготвяне и друга информация изисквана от законодателната и нормативна база.** Етикетите помагат на потребителите да се ориентират в голямата разнородност на качеството на земеделската продукция – генно модифицирана, био и др., а също и градираат качеството ѝ.

Гарантиране безопасността на хранителните и нехранителните продукти

Гарант за качество е сертифицирането, което удостоверява, че даден земеделски продукт отговаря на определени стандарти за производство на органична или друга продукция, тъй като е подлаган на редовни проверки съгласно Закона за прилагане на Общите организации на пазарите на земеделски продукти на ЕС.

Сертифицирането е процедура, при която независим орган оценява стопанството и гарантира писмено, че са спазени изискванията на определени стандарти.

Сертифицирането осигурява постигането и поддържането на исканото качество, удовлетворяване на потребителите и подобряване на конкурентните позиции.

Стандартите в Европа

Стандартите са **незадължителни насоки**, с които се предоставят технически спецификации за определени стоки, услуги и процеси. Когато спазвате стандартите на ЕС, можете да бъдете сигурни, че вашето предприятие и продуктите, които произвеждате, отговарят на всички приложими правни изисквания. И тъй като стандартите спомагат за повишаване на качеството, безопасността и надеждността, съобразяването с тях може да доведе до по-голямо доверие на потребителите във вашите продукти и услуги.

Да е качествена една стока, означава, че тя винаги трябва да отговаря на определени стандарти.

Европейският стандарт „носи със себе си задължение да се прилага на национално ниво, като му се дава статут на национален стандарт и се отменя всеки противоречащ му национален стандарт“. Следователно, европейският стандарт автоматично става национален за всяка една от 33-те държави членки на CEN-CENELEC.

Основни ползи от използването на стандарти

- Стандартизирането на **качеството и безопасността на продуктите** помага на вашето земеделско производство да завоюва доверието на потребителите.
- Услуги, които отговарят на **стандарти за услугите**, гарантират високо качество и безопасност на потребителите.
- Стандартите помагат за **опазване на околната среда и здравето на потребителите**. Стандартите за хигиена на храните предоставят класификация и методи за тестване на материали, които влизат в контакт с храни.
- **По-лесен достъп до пазари**: стандартите могат да помогнат за отваряне на пазари, като направят вашите продукти или услуги съвместими и съпоставими.
- Стандартите помагат за повишаване на **оперативната съвместимост** на продукти или услуги.

Стандартите в Европа

Европейските стандарти се приемат от една от трите европейски организации за стандартизация:

- Европейски комитет по стандартизация (CEN)
- Европейски комитет за стандартизация в електротехниката ([CENELEC](#))
- Европейски институт за стандарти в далекосъобщенията ([ETSI](#))

На национално равнище стандартизацията се управлява от **националните органи за стандартизация**, които приемат и публикуват националните стандарти.

Националните органи за стандартизация също така транспонират всички европейски стандарти като идентични национални стандарти и оттеглят всички противоречащи национални стандарти.

Контрол на стандартите

Потребителите могат да имат доверие в спазването на строго определени стандарти и надежден контрол чрез прилагането на сертифицирани и интегрирани системи за управление на качеството по цялата хранителна верига.

Въвеждането в експлоатация на добрите аграрни практики ще доведе до превантивно решаване на редица проблеми на земеделието у нас, като:

- проследяемост и контрол на земеделските продукти по цялата хранителна верига от фермата до трапезата;
- осигуряване на безопасност и качество на храните;
- подобряване на възможностите за реализация на земеделската продукция и директен експорт на международни пазари;
- предпоставка за сертифициране на биологично или генно модифицирано земеделско производство и утвърждаване на собствени марки;
- възможност за допълнително субсидиране по линия на ОСП на ЕС;
- спазване на законовата и нормативната база;
- устойчиво развитие в резултат на поддържане на по-стабилно качество на земеделската продукция по цялата хранителна верига.

Контрол на стандартите

Посочените в презентацията стандарти са съвместими помежду си и прилагани съвместно осигуряват гаранция за безопасност и качество на земеделските продукти по цялата хранителна верига.

Това показва, че добрите аграрни практики са необходима предпоставка за успешно сертифициране и на биологични производства и за интегриране на земеделието с останалите сектори в отраслов, национален и международен план.

Качеството на земеделската продукция основно изискване за пазарна реализация и износ

**УСПЕХ В КАЧЕСТВОТО НА ЗЕМЕДЕЛСКАТА
ПРОДУКЦИЯ!**

Проект „Подкрепа на предприемачеството в областта на вътрешната преработка на качествени селскостопански продукти в областите Еврос, Хасково, Смолян и Кърджали“ (QUALFARM), е съфинансиран от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) и от национални фондове на страните, участващи в Програмата за трансгранично сътрудничество ИНТЕРРЕГ V-A Гърция-България 2014–2020.

Съдържанието на тази презентация е изцяло отговорност на Сдружение „Съюз за възстановяване и развитие“ и по никакъв начин не може да се счита, че отразява възгледите на Европейския съюз, участващите страни, Управляващия орган и Съвместния секретариат.

БЛАГОДАРЯ ЗА ВНИМАНИЕТО!